

# Obsah

|  |           |
|--|-----------|
| Seznam zkratek .....   | 7         |
| <b>0 Úvod.....</b>   | <b>11</b> |
| <b>1 Historické okolnosti uzavření a uvádění do života</b>           |           |
| <b>Užhorodské unie .....</b>   | <b>21</b> |
| 1.1 Východní církev na Podkarpatské Rusi před Užhorodskou unií ..... | 21        |
| 1.2 Sjednocovací snahy před r. 1595 .....                            | 35        |
| 1.3 Sjednocovací snahy z let 1596–1645 .....                         | 41        |
| 1.4 Podepsání unijního aktu v Užhorodu .....                         | 48        |
| 1.5 Snahy o rozšíření vlivu unie po r. 1646 .....                    | 50        |
| 1.6 Osudy mukačevského biskupství do r. 1771 .....                   | 54        |
| <b>2 Charakteristika pohledu na církve v unijních</b>                |           |
| <b>dokumentech jako pozadí unie na Podkarpátí.....</b>               | <b>61</b> |
| 2.1 Florentská unie jako pokus o celkovou unii .....                 | 61        |
| 2.2 Brest-litevská unie jako příklad dílčí unie .....                | 70        |
| 2.3 Jiné příklady lokálních uní .....                                | 85        |
| 2.3.1 Etiopská unie .....  | 85        |
| 2.3.2 Moldavská unie .....   | 87        |
| 2.3.3 Malabarská unie .....  | 88        |
| 2.3.4 Marčská unie .....   | 90        |
| 2.3.5 Unie na Blízkém východě .....                                  | 91        |
| 2.3.6 Rumunské unie .....  | 94        |
| 2.3.7 Individuální unie řeckých hierarchů .....                      | 98        |
| 2.4 Hlavní rysy ekleziologií 15.–18. století .....                   | 101       |
| 2.4.1 Římskokatolická ekleziologie .....                             | 101       |
| 2.4.2 Pravoslavná ekleziologie .....                                 | 106       |
| 2.4.3 Uniatská ekleziologie .....                                    | 112       |
| 2.4.4 Unijní ekleziologie .....                                      | 118       |
| 2.4.5 Unijní ekleziologie .....                                      | 120       |

### **3 Pojetí církve v dokumentech Užhorodské unie ..... 115**

|  |     |
|--|-----|
| 3.1 Unijní memoriál z r. 1652 .....                      | 115 |
| 3.2 Dokumenty papežů a římských kongregací .....         | 120 |
| 3.2.1 Papežské dokumenty .....                           | 120 |
| 3.2.2 Dokumenty římských kongregací .....                | 122 |
| 3.3 Dokumenty latinské církve v říši Habsburků .....     | 127 |
| 3.3.1 Dokumenty latinského uherského episkopátu .....    | 127 |
| 3.3.2 Písemnosti vídeňských apoštolských nunciů .....    | 129 |
| 3.3.3 Roční výkazy z působení Tovaryšstva Ježíšova ..... | 131 |
| 3.3.4 Písemnosti světské moci .....                      | 132 |
| 3.4 Dokumenty uniátů .....                               | 133 |
| 3.4.1 Dokumenty mukačevských biskupů .....               | 134 |
| 3.4.2 Didakticko-katechetické spisy biskupů .....        | 138 |
| 3.4.3 Písemnosti ostatních autorů .....                  | 139 |
| 3.5 Opozice vůči unii .....                              | 140 |

### **4 „Americká Rus“ jako kontinuační dědictví Užhorodské unie ..... 147**

|  |     |
|--|-----|
| 4.1 Migrace za oceán jako reakce na neblahé sociálně-národnostní poměry .....                | 147 |
| 4.2 'Návrat k pravoslaví' jako reakce na neuspořádanou ekleziální situaci uniátů v USA ..... | 155 |
| 4.2.1 Alexej Tóth jako průkopník 'hledání pravdy' ve 'víře otců' .....                       | 155 |
| 4.2.2 Tóthovi následovníci .....   | 159 |
| 4.2.3 Další vlny změn konfesní příslušnosti .....  | 162 |
| 4.3 Proces utváření samostatných církevních struktur .....                                   | 163 |
| 4.4 Amerika – současný stav východních církví byzantsko-slovanského původu .....             | 167 |

|          |  |            |
|----------|--|------------|
| <b>5</b> | <b>Pohled na církev u současných dědiců</b> .....  | <b>171</b> |
|          | <b>Užhorodské unie</b> .....   | <b>171</b> |
| 5.1      | Historické okolnosti ovlivňující ekleziologické postoje na území východního Slovenska ve 20. století ..... | 171        |
| 5.1.1    | Vznik samostatné ČSR a snahy o obnovu pravoslaví .....   | 171        |
| 5.1.2    | Situace v období „Slovenského štátu“ a poválečná obnova struktur .....                                     | 175        |
| 5.1.3    | Násilná likvidace řeckokatolické církve v r. 1950 a její relegalizace r. 1968 .....                        | 176        |
| 5.1.4    | Druhý vatikánský koncil .....  | 178        |
| 5.1.5    | Pád totalitního systému po r. 1989 .....   | 179        |
| 5.2      | Náhledy na tajemství církve u dědiců Užhorodské unie ve 20. stol. ....                                     | 180        |
| 5.2.1    | Pravoslavní .....  | 180        |
| 5.2.2    | Uniaté .....   | 183        |
| 5.2.3    | Římskokatolíci .....   | 184        |
| 5.3      | Problémy s hledáním ekleziální identity u dědiců Užhorodské unie ....                                      | 184        |
| 5.3.1    | Řeckokatolíci – východní křesťané v jednotě s Římem, nebo římský katolíci východního obřadu? .....         | 185        |
| 5.3.2    | Pravoslavní – výluční členové jediné skutečné církve Kristovy? .....                                       | 186        |
| 5.3.3    | Společné problémy dědiců společného dědictví .....   | 186        |
| <b>6</b> | <b>Pokus o hodnocení ekleziologie Užhorodské unie</b> .....  | <b>189</b> |
| 6.1      | Užhorodská unie v kontextu své doby .....  | 189        |
| 6.1.1    | Podobnosti a odlišnosti s Brest-litevskou uníí .....   | 189        |
| 6.1.2    | Srovnání unie na Zakarpatí s jinými lokálními uniemi 16.–18. stol. ....                                    | 192        |
| 6.2      | Hlavní rysy unijní ekleziologie druhého tisíciletí .....   | 194        |
| 6.3      | Charakteristické prvky dílčích uníí .....  | 206        |
| 6.3.1    | Rozhovory s reprezentativním hierarchou .....  | 206        |
| 6.3.2    | Žádost o přijetí do svazku <i>communio</i> .....   | 206        |
| 6.3.3    | Dokument o uzavření unie .....   | 207        |
| 6.3.4    | Rozšíření vlivu unie na zbytek hierarchie a kléru .....  | 207        |
| 6.3.5    | Podřízení uniatů latinské hierarchii .....   | 207        |
| 6.3.6    | Zpřetrhání svazků s mateřskými církvemi .....  | 208        |
| 6.3.7    | Idea podvojného kanonického pouta .....  | 209        |
| 6.3.8    | Samostatný uniatský patriarchát .....  | 209        |
| 6.3.9    | Uniatsko-pravoslavné rozhovory .....   | 211        |
| 6.3.10   | Opakované udílení neopakovatelných svátostí .....  | 213        |
| 6.3.11   | Zdvojení církevní hierarchie .....   | 214        |
| 6.3.12   | Unie jako přechodný stupeň k latinskému ritu .....   | 215        |
| 6.3.13   | Otázka <i>Filioque</i> .....   | 218        |
| 6.4      | Ekumenické ponaučení z unijního dědictví .....   | 220        |

|   |            |
|---|------------|
| <b>7 Závěr</b> .....                          | <b>229</b> |
| <b>8 Bibliografie</b> .....                   | <b>233</b> |
| 8.1 Prameny .....                             | 233        |
| 8.1.1 Primární prameny .....                  | 233        |
| 8.1.2 Sekundární prameny .....                | 234        |
| 8.1.3 Papežské dokumenty .....                | 236        |
| 8.1.4 Dokumenty doktrinnálního dialogu .....  | 236        |
| 8.2 Literatura .....                          | 236        |
| 8.2.1 Týkající se Užhorodské unie .....       | 236        |
| 8.2.2 Týkající se ostatních unií .....        | 239        |
| 8.3 Sekundární literatura .....               | 247        |
| 8.3.1 Historické publikace .....              | 247        |
| 8.3.2 Teologické publikace .....              | 257        |
| 8.3.3 Ostatní publikace .....                 | 266        |
| 8.3.4 Slovníková a encyklopedická hesla ..... | 269        |
| Summary .....                                 | 273        |